

még nyújtja. Mindegy! Már is elmondhatjuk, hogy csak volt; maga is tudja, s éppen ez gyötri. Minden komoly vizsgálódó láthatta, hogy a Hyacinth atya műve nem élhet meg. Nincs meg benne a reformátor. Különben is az ő reformja a szó szóros értelmében nem volt reform. Alapjában Hyacinth atya katolikusként maradt a sinkább hódolt a tekintélynek, mintsem maga is hitte. Teljesen megtartotta a katholicizmus mindenik dogmáját, azokat is a melyeken a józan ész leginkább megütődik. Csak egy dolgot utasított el, a pápa fenségét és csallhatatlanságát. De ez nem elegendő arra, hogy azzal valaki magát reformatornak tartsa; igen könnyű dolog lenne! S az bámulatos, hogy Hyacinth atya maga, a ki különben nagyon értelmes, sőt éles eszű ember, miként őrizhette meg oly sokáig azt az illusiót, melyet magának vállalata jelentőségéről alkotott, s miként nem látta át mindjárt kezdetben, hogy a jelen nemzedékre nem lesz semmi hatása; s hogy nem értette meg, hogy a terhes római pogygyász, melyet czipelnie kell, nem csak akadályozza, sőt meg is állítja haladását. Bár van némi bátorsága, de mint fontolgató ember nem tudott eljutni a teljes igazságra. Nem szereti a protestantizmust éppen merészségéért, s különösen azért, mert az egyház egységét megromtotta.

Hyacinth atya mindenekelőtt nagyszerű szónok, kár, hogy nála a gondolat hatalma nem ér fel az ékes szólás magaslatára. Valahányszor Hyacinth atya, arra szorítkozik, hogy valamely moralis kérdést tárgyaljon, szerfelett erős, megvigasztalja, felemeli és elragadja hallgatóit. De mikor valamely dogmatikai kérdést tárgyal, mindig elveszti a czélt, eszméinek sajátságos és tarthatatlan volta miatt. Ezt a megjegyzést tettem mindig, mikor prédikációját hallgattam.

Végül is mélyen lehet sajnálni, hogy egy ember, ki korunk legnagyobb szónokai egyike volt, s a ki ez által a vallás ügyének hasznos szolgálatot tehetett volna, néhány évi terméketlen küzdelem után ily szomorú módon bukott meg. Ebből is kitűnik az az igazság, hogy az első nevelés hatása alól nagyon bajos kimenekülni; azok, kiket a katholicizmus a maga módja szerint idomított, elhagyhatják ugyan a katholicizmust, de nagyon ritka, hogy a katholicizmus egészen elhagyja őket.

Charrnaud Dezső.

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Unitárius kis könyvtár, szerkeszti Derzsi Károly budapesti unitárius lelkész (II. ker. fő-utca 8 sz.) Hogy e vállalat hasznos és életrevaló, azt bizonyítja különösen az, hogy egy év alatt már IX. füzet jelent meg belőle, és hogy a III. már második kiadást ért. Ennek tartalma a Jézus Krisztus élete. Nem kérdezzük, hogy a tárgy mily befolyással lehetett a nagy kelendősegre, de azt állíthatjuk, hogy az író H. Brooke emelkedett komoly hangulata, tiszta és éles ítélete és az a szabad szellem, melyben a józan ész által megfoghatót a csodás vagy mystikus fölébe helyezi, méltán megérdemli, hogy még többen megismerjék.

A IX. füzet tartalma változatos. A szerkesztő két önálló dolgozatot közöl ben-

ne. Az egyik hálaima Stefania trónörökösne születése alkalmából, a másik urvacsorai beszéd. Mindkettő szép és emelkedett. Bello ws után a személyes hallhatatlanságról van közölve egy rövid s e kitünő írónál szokásos mély gondolatokkal ékes elmélkedés. Az ember természetének legnemesebb jellemvonása az ő személyisége lévén, annak megsemmisülni nem lehet, az hallhatatlanságot követel, azt is nyer, a mint arról ez elmélkedés teljesen meggyőz. E füzet is megérdemli a megszerzést. Egy füzet ára: 5 kr. Bs.

A korinthusiakhoz írott első levél eredeti alakja s még valami az apostoli levelek anyagáról s külső méreteiről. Irta P. Nagy Gusztáv sárospataki hittanár. A ki ismeri írónak az ujszövetségi iratok s azok egyes részeinek kritikája körül kifejtett munkásságát, örömmel fog meggyőződni e füzetből is arról, hogy írója a modern bibliai kritikának egyik legjelesebb művelője önálló itélettel, melylyel a sok szakadozottsággal teljes apostoli levelet összehangzóbb formába kisérti meg önteni, mely annak eredeti alakja lett volna. A helyes kritikai érzék mellett az a bátor szabadelvűség jellemzi, melynek szellemében a sárospataki tanárok a magyar prot. egyh. irodalom terén oly figyelemre méltó élettelses munkásságot fejtenek ki. A füzetet jólelküismerettel ajánljuk. Ára 30 kr. Kapható szerzőnél vagy a „Sárospataki Lapok“ szerkesztőségénél Sárospatakon.

Gordon Sándor lapja. Olvasóink emlékezni fognak az angol unitáriusok Dávid Ferenc emlékünnepevényünkre küldött követére, Gordon Sándor belfasti lelkészre. A jeles és tudós férfiú egyéb irodalmi munkálkodása mellett ezeltől három évvel „Disciple“ című népszerű folyóiratot alapított. Nem lesz érdektelen olvasóinkra nézve tudni, hogy e folyóirat negyedik évébe lépve terjedelmes alakban fog megjelenni s a külföldi rovatban a magyarországi unitárius és más protestans egyházak nevezetesebb eseményeinek az eddiginél is szélesebb tért fog szentelni. Gordon tudvalevőleg a magyar nyelvet jól érti. Mi amúlinkább óhajtjuk virágzását, mert határozott unitárius irányt követ, a mely mellett való kitarásra Gordon Sándor kedves barátunknak erőt kívánunk.

Evangeliumi lelkészi tárgyazészetekre. Szerkeszti és kiadja Czelder Márton. Első kötet tartalmaz 18 predikatiót, 18 gyászbeszédet és ugyanannyi halotti imát. Ez a legujabb vállalat Czelder számos vállalatai között és mint czime is mutatja gyakorlati czélt tűzött maga elé. Ára 1 frt 50 kr. Evangeliumi Lelkészi tár. Szerk. Czelder Márton. Negyedik évfolyam X—XII. Tartalmaz 16 beszédet, különböző alkalmakra. E vállalat életrevaló, de tán még hasznosabb lenne, ha egyes írók kevesebb szót és több gondolatot adnának közre. Ára 3 frt.

Midőn mindkét lelkészi tárt lelkésztársaink figyelmébe ajánljuk egyszerű smind azoknak óvatos használatára is figyelmeztetjük, mivel némely protestans lelkész még ma is a Krisztushoz imádkozik.

Magyar Paedagogiai Szemle, szerk. Rill József negyedik kötet X.—XI. füzetből érdekesnek tartjuk felemlíteni Németh G.-tól. Régi tanítóink és a nevelve oktatás. Rill Józseftől Táncsics Mihály életét. Ez agg író a szemle megérdemlett jutalomban óhajtja részesíteni, a mi igen helyes. A lap többi tartalma is változatos. Ára egy évre 2 frt 50 kr.

Gyakorlati bibliamagyarázatok, szerkeszti Garzó Gyula, Békésgyomán. E hézagot pótló szakfolyóirat méltó a pártolásra, nekünk csak az volna az óhajunk, hogy a magyarázók vennék figyelembe az újabbkori bírálatok eredményeit is és ne ragaszkodnának csupán egy ki nem elégitő magyar fordításhoz. Ára 4 frt.

Pédery Gyors számoltatójának kezelési módja, vagy hogyan kell a gyermekeket a biztos és hibátlan számolásra megtanítani? A számoltató ára 6, 8, 10 frt. A gépen 10 golyó van csupán egy sorban, könnyen hordozható, és kis helyre eltehető, van benne egy szám sor 1—10 mely elrejtető a tanuló elől. Két könyv van közölve, egyik ismerteti a számokat, a másik a rendszert.

A vargyasi zsinaton tartott egyházi beszédek — értesítjük az érdeklődőket — éppen most kerültek ki sajtó alól. Később ismertetni fogjuk.

Zárbeszéd, melyet az ev. egyet. theol. Akademiának Pozsonyban 1883. nov. 17-én rendezett Luther ünnepélyén elmondott Schneller István theol. akad. tanár. A szabad szellemben s alapos tanulmánynyal irt beszéd, a theol. akadémia hallgatói kérésére nyomtatott ki, s a tiszta jövedelem az önszegélyező egylet lesz. Ára 20 kr.

A „Protestáns Közlöny“, melyet Szász Domokos szerkeszt, ezentúl Ajtai K. Albert kiadásában jelenik meg, az eddiginél sokkal diszesebb alakban. Megjegyezzük, hogy a „Prot. Közlöny“ most 14-ik évfolyamába lépik Ára 6 frt, mi a kiadóhoz küldendő.

KÜLÖNFÉLÉK.

Zwingli Ulrich születésének 400 éves fordulója. Luther, a németországi reformatio megteremtője, a pápa hatalmas ellenfele, egyetemesen megkapta azt a hódolatot, a melyet nagy szelleme, a kötelességét ismerő mivelte keresztény világtól megérdemelt. Ugy hisszük, hogy a vele egykoru s Európa reformálására hasonlóan nagy befolyásu sweizi reformator Zwingli emléke iránt sem lesznek háládatlanok hitbeli örökösei. Az erdélyi ev. ref. egyh. kerület igazgató tanácsa Föt. Nagy Péter pöspök ur indítványára már megis tette az ünneplyre nézve a kellő intézkedést. A Dunántuli ker. superintendense Föt. Pap Gábor ur is már elküldötte főpásztori levelét az ünneply megtartása iránt espereseihez. S ugy hisszük, ezt követni fogják más ref. egyh. kerületek is. Zwingli 1484-ben január 1-én született. Baselben, Bernben és Bécsben tanult. Tudományos miveltisége méltó kortársává tette Luthernek s a sweizi kantonok szabad szelleme e tekintetben felül emelte mind rajta, mind többi kortársain. Hazája szabadságának és függetlenségének védelmére kivont karddal kezdte meg pályáját és ugy végezte be 1531-ben. Reformatori szelleme a kardot nemcsak hazája védelmezőjévé, hanem nemzete erkölcsiségének helyreállítójává tette. Mig Luther az egyéni megigazulást sürgette, ő az egyházat és az államot együtt akarta reformalni. S Kalvin által oly hatályosan érvényesített egyház és állam egységének és a szigoru erkölcsiségnek fogalma Zwinglitől eredt. Zwingli szigorubban ragaszkodott a bibliához, mint Luther, de annak egyetemét tartotta irányadónak, nem mint ez csupán Pált. Zwingli nem tagadta meg az észet, mint Luther, de nem is alkalmazta oly szigorral, mint Kalvin. Zwingli tisztán humanista volt s mint ilyen, barátja minden társadalmi kérdésnek és ellensége a szükkeblü egyházaságnak. Józan ítélete leginkább kivált abban, hogy sem a keresztelésnek, sem az urvacsorai keyérnek semmi mysticus hatást nem tulajdonított. Az urvacsorai vitában azon az állásponton állott, mely az unitáriusok álláspontja, t. i., hogy a kenyér és a bor csak emlékjegyek. Zwingli Luther nélkül is reformator lett volna, de Zwingli nélkül Kalvin nem lett volna európai reformator s éppen ezért, habár kora halála miatt szabad eszméit nem valósíthatta meg, egyháza